

VILÁG- TÖRTÉNET

15. (47.) évfolyam 2025. 4.

AZ ELTE HUMÁN TUDOMÁNYOK KUTATÓKÖZPONTJA
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZETÉNEK FOLYÓIRATA

- **TÚRÓCZI TAMÁS**
A SPANYOL–JAPÁN KAPCSOLATOK FORMÁI
III. FÜLÖP URALMA IDEJÉN
- **BORDÁS BERTALAN**
A BRIT KÜLPOLITIKAI DÖNTÉSHOZÁS SZÍNTEREI
A VIKTORIÁNUS KORBAN
- **LAJOS MÁTÉ**
AZ USZTASA EMIGRÁCIÓ ELSŐ ÉVEI
- **KERTÉSZ TÜNDE FRUZZSINA**
KÁLLAY MIKLÓS ELSŐ EMIGRÁNS ÉVEI
AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN
- **VÁRDAI LEVENTE**
MAGYAR CSERKÉSZEK AUSZTRÁLIÁBAN
- **SZEMLE**
DEMETER GÁBOR ÍRÁSA

VILÁGTÖRTÉNET
Az ELTE Humán Tudományok Kutatóközpontja
Történettudományi Kutatóintézetének folyóirata

Szerkesztők
Skorka Renáta (főszerkesztő)
Bíró László, Martí Tibor, Vámos Péter
(szerkesztők)

Szerkesztőbizottság
Glatz Ferenc (elnök), Borhi László, Erdődy Gábor,
Fischer Ferenc, Fodor Pál, Klaniczay Gábor,
Lovaš Eldina, Majoros István, Mihalik Béla Vilmos,
Pók Attila, Poór János

TARTALOM

A külpolitikai döntések születése (Bíró László)	481
<i>Tanulmányok</i>	
Túróczy Tamás: A spanyol–japán kapcsolatok formái III. Fülöp uralma idején	483
Bordás Bertalan: A brit külpolitikai döntéshozás színterei a viktoriánus korban	515
Lajos Máté: Az usztasa emigráció első évei	559
Kertész Tünde Fruzsina: Kállay Miklós első emigráns évei az Amerikai Egyesült Államokban	593
Várdai Levente: Magyar cserkészek Ausztráliában	617
<i>Szemle</i>	
A Bánát két tükre (Demeter Gábor)	635

A külpolitikai döntések születése

A külpolitikai módszerek rendkívül sokrétűek, és az államok a körülményeknek megfelelően kombinálják őket. A klasszikus *hard power* eszközök közé tartozik a katonai erő és a gazdasági nyomásgyakorlás (szankciók, embargók), amelyek közvetlen kényszerítő hatásúak, a *soft power* eszközök – a diplomácia, kulturális, vallási kapcsolatok és nemzetközi intézmények segítségével – a meggyőzés révén befolyásolják más országok döntéseit. Jelen számunkban olyan írásokat gyűjtöttünk össze, amelyek a külpolitikai érintkezések különböző formáit és a döntéshozatal folyamatát vizsgálják.

A gyarmatosító hatalmak számos eszközt bevetettek expanziójuk során. A Spanyol Korona a 16. század közepétől a kereskedelem és a hittérítő missziók segítségével megkísérelte Japánt függő helyzetbe kényszeríteni. III. Fülöp uralkodása (1598–1621) idején azonban megváltozott a spanyol–japán viszony. Túróczi Tamás azokat a tényezőket veszi sorra, amelyek az erőviszonyokban bekövetkezett változshoz vezettek. A 17. század legelején véget értek Japánban a belső harcok, és a Tokugavák szilárd hatalmat építettek ki. A sógunátus irányítói úgy döntöttek, hogy betiltják a katolikus hittérítést, valamint – a Japánnak sokkal előnyösebb holland kereskedelmi kapcsolatot választva – megszüntetik az ibériai gazdasági függőséget.

A külpolitikai irányvonal meghatározása és végrehajtása az évszázadok alatt összetettebb lett, egyre több szereplő vett részt benne. A döntéshozatal a 19. század második felében több szintén zajlott Nagy-Britanniában. Bordás Bertalan tanulmányában megállapítja: Viktória királynő befolyása jóval kisebb volt 18. századi elődjeiéhez képest. A valós hatalom a miniszterelnökök kezében összpontosult. A korszak két meghatározó miniszterelnöke közül Gladstone nonintervencionista külpolitikát folytatott Európában, és inkább az Európán kívüli világ felé tekintett, míg Disraeli a birodalmi tudat fontosságát hangsúlyozva igyekezett az európai ügyeket is irányítani. A döntéshozatal színterei közé kell sorolni a közvéleményt és a sajtót is, amely egyszerre közvetítette a társadalom elvárásait a politikusoknak, akik viszont megfelelő módszerekkel, a lapok segítségével képesek voltak befolyásolni a közvéleményt, ezáltal saját elképzeléseikhez támogatást szerezni.

Az emigráns mozgalmak felhasználása és az emigrációs politika különleges helyet foglal el a nemzetközi viszonyok alakításában. Az emigráns politikusok elsődleges célja a hazai politikai rendszer megdöntése vagy átalakítása. Akcióikhoz el kell nyerni a befogadó ország kormányának bizalmát, ami önmagában még mindig nem elég, mert az is elengedhetetlen, hogy a támogató ország valamilyen előnyhöz, eset-

leg zsaroló potenciálhoz jusson. Jó példa erre az usztasa mozgalom, amely Jugoszlávia felbomlasztására és Horvátország önállóságának megeremtésére törekedett. A mozgalmat Olaszország is megtúrte és támogatta, hogy az olasz–jugoszláv viszonyban nyerőként játssza ki a délszláv állam területi integritásának kérdését. Lajos Máté az emigráns usztasák tevékenységét mutatja be, azt, hogy több kontinensre kiterjedő szervezetet hoztak létre, miközben a mozgalom módszerei radikalizálódtak.

Magyarország – szemben több állammal – a német megszállást követően nem állított fel emigráns kormányt. A kommunista hatalmi térfoglalást követően viszont megnőtt a Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban menedéket kereső politikusok száma. 1947 őszén egykori pártvezetők, nemzetgyűlési képviselők, diplomaták és újságírók megkezdték egy politikai szervezet létrehozását. A Magyar Nemzeti Bizottmány formálisan 1949-ben jött létre, végső célja Magyarország felszabadítása volt a kommunista uralom alól. A New York-i székhelyű szervezet munkájába aktívan bekapcsolódott Kállay Miklós egykori miniszterelnök is, aki olaszországi tartózkodása után 1953. december 23-án érkezett az Amerikai Egyesült Államokba. Kertész Tünde Fruzsina írásának középpontjában Kállay Miklós első amerikai emigrációs évei állnak. A Jósa András Múzeum Kállay Gyűjteményében található iratok alapján azt vizsgálja, mit tartott az egykori miniszterelnök a Bizottmány fő feladatának, és miként ítélte meg a nemzetközi helyzetet Magyarország és az emigráció céljai szempontjából.

A külpolitikát befolyásoló tényezők és a külpolitika által felhasznált eszközök közé tartoznak a nemzetközi kulturális és társadalmi kapcsolatok. A 20. század elején induló cserkészmozgalom tagjai határokon átnyúló kapcsolatokat építettek ki egymással. 1948-ban a magyarországi politikai fordulat részeként betiltották a cserkészteket, a mozgalom az emigráns magyar közösségek körében viszont tovább élt. A külföldön élő magyar cserkészek céljai gazdagodtak, nemcsak a magyarság bizonyos képviseletét, a magyar kultúra megismertetését tartották feladatuknak, hanem a nemzeti identitás megőrzését és tovább örökítését. Ennek érdekében – mint Várdai Levente részletesen kifejti írásában – az ausztráliai magyar cserkészek inkább a szintén bevándorló, etnikai alapon szerveződő csapatokkal alakítottak ki kapcsolatot, és nem csatlakoztak az ausztráliai cserkészszövetséghez, mert az az asszimilációt is szorgalmazta.

Bíró László

THE MAKING OF FOREIGN POLICY DECISIONS

Foreign policy methods are highly diverse, and states combine them according to the circumstances they face. In this issue, we have assembled studies that explore both the instruments of foreign policy and the processes of decision-making. The contributions examine the forms of Spanish–Japanese relations under Philip III, as well as the mechanisms of British foreign policy decision-making during the reign of Queen Victoria. Emigrant movements occupy a distinctive place within the repertoire of foreign policy, and three articles in this volume address this particular dimension.

CONTENTS

The Making of Foreign Policy Decisions (László Bíró)	481
--	-----

Studies

Tamás Túróczi: The Forms of Spanish–Japanese Relations during the Reign of Philip III	483
Bertalan Bordás: The Areas of British Foreign Policy Decision-Making in the Victorian Era	515
Máté Lajos: The First Years of the Ustasha Emigration	559
Tünde Fruzsina Kertész: The Early Years of Miklós Kállay's Exile in the United States	593
Levente Várdai: Hungarian Scouts in Australia	617

Book Reviews

The Banat in Two Mirrors (Gábor Demeter)	635
--	-----

Ára: 900 Ft
Előfizetőknek: 600 Ft

TERJESZTI A MAGYAR POSTA

Előfizethető személyesen a postahelyeken és a kézbesítőknél,
vagy a Központi Hírlap Iroda zöldszáman: 06-80/444-444,
e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu, faxon: 1-303-3440,
vagy levélben a Magyar Posta Zrt. Központi Hírlap Iroda,
Budapest 1008 címen.

Számonként megvásárolható az ELTE Humán Tudományok Kutatóközpontja
Történettudományi Kutatóintézetében
(1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.,
telefon: 224-6700/4624, 4626 mellék), illetve a Penna Bölcsész Könyvesboltban
(1053 Budapest, Magyar utca 40., telefon: 06 30/203-1769).

A Világtörténet 2025. évi megjelentetését a Nemzeti Kulturális Alap
és a Magyar Tudományos Akadémia támogatja.

Nemzeti
Kulturális
Alap

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

ELTE | HTK
TÖRTÉNETTUDOMÁNYKUTATÓINTÉZET

